Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. lapkričio 17 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — SESV 56 straipsnis — Laisvė teikti paslaugas — Apribojimai — Direktyva 96/71/EB — 3 straipsnio 1 dalis — Direktyva 2004/18/EB — 26 straipsnis — Viešieji pirkimai — Pašto paslaugos — Valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, nustatantys reikalavimą viešojo pirkimo procedūros dalyviams ir jų subrangovams įsipareigoti mokėti minimalų darbo užmokestį darbuotojams, teikiantiems viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas“

Byloje C-115/14

dėl *Oberlandesgericht Koblenz* (Koblenco aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) 2014 m. vasario d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2014 m. kovo 11 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

RegioPost GmbH & Co. KG

prieš

Stadt Landau in der Pfalz,

dalyvaujant

PostCon Deutschland GmbH,

Deutsche Post AG,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro ketvirtosios kolegijos pirmininko pareigas einantis trečiosios kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (pranešėja) ir K. Jürimäe,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2015 m. balandžio 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *RegioPost GmbH & Co. KG*, atstovaujamos advokato A. Günther,

— *Stadt Landau in der Pfalz*, atstovaujamo advokato R. Goodarzi,

* Proceso kalba: vokiečių.

— *PostCon Deutschland GmbH*, atstovaujamos advokato T. Brach,

— *Deutsche Post AG*, atstovaujamos advokatų W. Krohn ir T. Schneider,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir A. Lippstreu,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning ir M. Wolff,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* M. Salvatorelli,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Fruhmann,

— Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos K. Nordland Hansen ir P. Wennerås,

— Europos Komisijos, atstovaujamos A. Tokár, J. Enegren ir S. Grünheid,

susipažinęs su 2015 m. rugsėjo 9 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 56 straipsnio, siejamo su 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 431) 3 straipsnio 1 dalimi, taip pat dėl 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132), iš dalies pakeistos 2011 m. lapkričio 30 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1251/2011 (OL L 319, p. 43, toliau – Direktyva 2004/18), 26 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *RegioPost GmbH & Co. KG* (toliau – *RegioPost*) ir *Stadt Landau in der Pfalz* (Pfalco Landau miestas, toliau – Landau miestas) ginčą dėl viešojo pirkimo procedūros dėl pašto paslaugų šiame mieste dalyviams ir jų subrangovams nustatyto reikalavimo įsipareigoti mokėti minimalų darbo užmokestį darbuotojams, teikiantiems šio viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 96/71

3 Direktyvos 96/71 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„1. Ši direktyva taikoma valstybėje narėje įsisteigusioms įmonėms, kurios pagal tarpvalstybinio paslaugų teikimo sistemą komandiruoja darbuotojus į kitos valstybės narės teritoriją pagal šio straipsnio 3 dalį.

<…>

3. Ši direktyva taikoma tada, kai šio straipsnio 1 dalyje paminėtos įmonės imasi vienos iš šių tarpvalstybinių priemonių:

a) savo sąskaita komandiruoja darbuotojus į kitos valstybės narės teritoriją ir duoda jiems nurodymus, vadovaudamosi sutartimi, sudaryta tarp darbuotojus komandiruojančios įmonės ir toje valstybėje narėje veikiančios šalies, kuriai bus teikiamos paslaugos, su sąlyga, kad komandiruotės metu komandiruojančioji įmonė ir darbuotojas saistomi darbo santykiais;

arba

b) komandiruoja darbuotojus į įstaigą arba grupės valdomą įmonę kitos valstybės narės teritorijoje, su sąlyga, kad komandiruotės metu komandiruojančioji įmonė ir darbuotojas saistomi darbo santykiais;

arba

c) kaip laikino įdarbinimo įmonė ar įdarbinimo agentūra samdo darbuotoją įmonei, kuri yra įsisteigusi ar veikia valstybės narės teritorijoje, su sąlyga, kad komandiruotės metu laikino įdarbinimo įmonė ar įdarbinimo agentūra ir darbuotojas saistomi darbo santykiais.

<…>“

4 Šios direktyvos 3 straipsnio „Darbo sutarties sąlygos“ 1 ir 8 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad, nepriklausomai nuo to, kokia teisė yra taikoma darbo santykiams, 1 straipsnio 1 dalyje paminėtos įmonės garantuoja į jų teritoriją komandiruotiems darbuotojams darbo sutarties sąlygas dėl toliau nurodytų dalykų, kuriuos toje valstybėje narėje, kurioje darbas yra atliekamas, reglamentuoja:

— įstatymai ir kiti teisės aktai ir (arba)

— kolektyvinės sutartys ar arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytinais, kaip numatyta šio straipsnio 8 dalyje, jeigu jie yra susiję su priede išvardyta veikla:

<…>

c) dėl minimalių užmokesčio normų, įskaitant viršvalandžių apmokėjimo normas; šis punktas netaikomas papildomo pensinio draudimo sistemoms;

<…>

Šioje direktyvoje šio straipsnio 1 dalies c punkte paminėtų minimalių užmokesčio normų sąvoką apibrėžia valstybės narės, į kurios teritoriją darbuotojas yra komandiruojamas, nacionalinės teisės aktai ir (arba) praktika.

<…>

8. „Kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytinais“ – tai kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai, kurių privalo laikytis visos tam tikros profesijos ar pramonės šakos įmonės konkrečioje geografinėje zonoje.

<…>“

Direktyva 2004/18

5 Direktyvos 2000/78 2, 33 ir 34 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(2) Sutartys, sudarytos valstybėse narėse valstybės, regioninės ar vietos valdžios institucijų arba kitų viešosios teisės reguliuojamų subjektų vardu, turi atitikti Sutartyje numatytus principus, ypač laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo, bei iš jų kylančius principus, pavyzdžiui, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus. Tačiau viešosioms sutartims, kurių vertė viršija tam tikrą sumą, šių principų pagrindu patartina nustatyti nacionalinių procedūrų, sudarant tokias sutartis, derinimą Bendrijos mastu, kad būtų užtikrintas šių principų veiksmingumas ir sudarytos sąlygos konkurencijai atliekant viešuosius pirkimus. Šios derinimo nuostatos turėtų būti aiškinamos remiantis tiek minėtomis taisyklėmis ir principais, tiek ir kitomis Sutarties nuostatomis.

<…>

(33) Sutarties įvykdymo sąlygos atitinka šią direktyvą, jei jos nėra tiesiogiai arba netiesiogiai diskriminuojančios ir yra nurodytos skelbime apie pirkimą arba pirkimo dokumentuose. Jos ypač gali pasitarnauti profesiniam mokymui vietoje, taip pat skatinant asmenų, kuriuos ypač sunku integruoti, užimtumą, kovojant prieš bedarbystę arba saugant aplinką. <…>

(34) Vykdant viešąją sutartį taikomi galiojantys tiek nacionaliniai, tiek ir Bendrijos įstatymai, taisyklės ir kolektyvinės sutartys dėl darbo sąlygų ir darbų saugos, jei tokios taisyklės ir jų taikymas atitinka Bendrijos teisę. Tais atvejais, kai darbuotojai iš vienos valstybės narės, vykdydami viešąją sutartį, teikia paslaugas kitoje valstybėje narėje, <...> Direktyva [96/71] <...> nustato minimalius reikalavimus, kurių tokių komandiruotų darbuotojų atžvilgiu turi laikytis priimančioji valstybė. Jei nacionalinėje teisėje numatytos tokios nuostatos, minėtų įsipareigojimų nesilaikymas gali būti įvertintas kaip sunkus nusižengimas arba kaip atitinkamo ūkio subjekto profesinio elgesio taisyklių pažeidimas, kuris gali turėti įtakos pašalinant šį ūkio subjektą iš viešosios sutarties sudarymo procedūros.“

6 Pagal Direktyvos 2004/18 7 straipsnio b punkto pirmą įtrauką ši direktyva taikoma visų pirma viešojo prekių tiekimo sutartims, kurių vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra lygi (arba viršija) 200 000 eurų, kai šias sutartis sudaro kitos perkančiosios organizacijos, nei šios direktyvos IV priede nurodytos centrinės valdžios institucijos.

7 Minėtos direktyvos 26 straipsnyje „Sutarčių įvykdymo sąlygos“ nustatyta:

„Perkančiosios organizacijos gali nustatyti specialias sąlygas, susijusias su sutarties įvykdymu, jei jos atitinka Bendrijos teisę ir yra nurodytos skelbime apie pirkimą arba specifikacijose. Sutarties įvykdymo sąlygos visų pirma gali būti susijusios su socialinėmis ir aplinkos apsaugos reikmėmis.“

8 Tos pačios direktyvos 27 straipsnyje „Prievolės, susijusios su mokesčiais, aplinkos apsauga, darbo saugos nuostatomis ir darbo sąlygomis“ numatyta:

„1. Perkančioji organizacija gali pati arba valstybės narės įpareigojimu pirkimo dokumentuose nurodyti įstaigą ar įstaigas, iš kurių kandidatas ar dalyvis gali gauti atitinkamą informaciją apie prievoles, susijusias su <…> darbo sąlygomis, kurios galioja valstybėje narėje, regione ar vietovėje, kur bus atliekami darbai ar bus teikiamos paslaugos, ir kurios taikomos darbams, vykdomiems vietoje, arba paslaugoms, teikiamoms sutarties vykdymo metu.

2. Perkančioji organizacija, kuri pateikia šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, paprašo sutarties sudarymo procedūros metu dalyvių arba kandidatų nurodyti kad jie, rengdami pasiūlymą, atsižvelgė į darbo saugos nuostatas ir darbo sąlygas, galiojančias ten, kur bus atliekami darbai ar teikiamos paslaugos.

<…>“

Vokietijos teisė

Federalinė teisė

9 2013 m. birželio 26 d. redakcijos (*BGBl.* 2013 I, p. 1750) Kovos su konkurencijos apribojimais įstatymo (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*), pastarąjį kartą iš dalies pakeisto 2014 m. liepos 21 d. įstatymo (*BGBl.* 2014 I, p. 1066) 5 straipsniu, 97 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Sutartys sudaromos su specializuotomis, efektyviai dirbančiomis ir patikimomis įmonėmis, kurios laikosi įstatymų. Sutarties vykdymas gali būti susietas su konkurso laimėtojui keliamais papildomais reikalavimais, visų pirma susijusiais su socialiniais, aplinkos apsaugos ar inovacijų aspektais, jei šie reikalavimai objektyviai susiję su sutarties dalyku ir yra nurodyti teiktino pasiūlymo aprašyme. Kiti reikalavimai arba reikalavimai, viršijantys minėtuosius, konkurso laimėtojui gali būti keliami tik tuo atveju, jei jie numatyti federaliniuose arba federalinių žemių įstatymuose.“

10 Taikant 1996 m. vasario 26 d. Įstatymą dėl privalomųjų darbo sąlygų, taikytinų tarpvalstybinio paslaugų teikimo atvejais (*Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen bei grenzüberschreitenden Dienstleistungen – Arbeitnehmer-Entsendegesetz*) (*BGBl.* 1996 I, p. 227, toliau – *AEntG*), 2007 m. lapkričio 29 d. sudaryta kolektyvinė sutartis, kurioje nustatytas privalomas minimalus darbo užmokestis pašto paslaugų sektoriuje ir kuri 2007 m. gruodžio 28 d. nutarimu pripažinta visuotinai taikoma visoms šio sektoriaus įmonėms. Tačiau 2010 m. sausio 28 d. *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis vyriausiasis administracinis teismas) sprendimu šis nutarimas panaikintas, taigi tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, pašto paslaugų sektoriuje nebuvo privalomo minimalaus darbo užmokesčio.

11 2014 m. rugpjūčio 11 d. Įstatyme, kuriame reglamentuojamas bendras minimalus darbo užmokestis (*Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns*) (*BGBl.* 2014 I, p. 1348) iš esmės numatyta, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. visi darbuotojai turi teisę gauti 8,50 EUR (neatskaičius mokesčių) minimalų valandinį darbo užmokestį.

Reino krašto-Pfalco federalinės žemės teisė

12 2010 m. gruodžio 1 d. Reino krašto–Pfalco federalinės žemės įstatyme dėl kolektyvinių sutarčių laikymosi ir minimalaus darbo užmokesčio užtikrinimo viešojo pirkimo konkurse (*Gesetz des Landes Rheinland-Pfalz zur Gewährleistung von Tariftreue und Mindestentgelt bei öffentlichen Auftragsvergaben*, toliau – LTTG) 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šiuo įstatymu siekiama užkirsti kelią konkurencijos iškraipymams sudarant viešojo pirkimo sutartis, kuriuos lemia darbuotojų, gaunančių mažus atlyginimus, įdarbinimas, ir sumažinti socialinės apsaugos sistemoms dėl to tenkančią naštą. Todėl perkančioji organizacija <...> viešojo pirkimo sutartį gali sudaryti tik su įmonėmis, kurios savo darbuotojams moka šiame įstatyme numatytą minimalų darbo užmokestį ir laikosi kolektyvinių sutarčių.“

13 LTTG 3 straipsnio „Minimalus darbo užmokestis“ 1 dalyje numatyta:

„Jeigu pagal 4 straipsnį negalima reikalauti laikytis kolektyvinės sutarties, viešųjų pirkimų sutartis galima sudaryti tik su tomis įmonėmis, kurios, teikdamos pasiūlymą, raštu įsipareigoja sutartį vykdantiems savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip 8,50 EUR (neatskaičius mokesčių) valandinį darbo užmokestį (minimalus darbo užmokestis) ir šiems darbuotojams taikyti minimalaus darbo užmokesčio pakeitimus <…> Jeigu teikiant pasiūlymą nepateikiama minimalaus darbo užmokesčio deklaracija ir ji nepateikiama net pareikalavus, pasiūlymas nevertinamas. Jeigu [kompetentinga] tarnyba paskelbė minimalaus atlygio deklaracijų <…> pavyzdžius, galima naudoti šiuos pavyzdžius.“

14 Priėmus 2012 m. gruodžio 11 d. Reino krašto-Pfalco federalinės žemės vyriausybės nutarimą, LTTG 3 straipsnio 1 dalyje nurodytas minimalus valandinis darbo užmokestis šiuo metu lygus 8,70 EUR (neatskaičius mokesčių).

15 LTTG 4 straipsnyje „Pareiga laikytis kolektyvinių sutarčių“ numatyta:

„(1) Viešųjų pirkimų, reglamentuojamų galiojančios redakcijos 2009 m. balandžio 20 d. Įstatymo dėl privalomųjų darbo sąlygų, taikytinų į užsienį komandiruotiems ir reguliariai nacionalinėje teritorijoje dirbantiems darbuotojams [(*Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen*) (*BGBl.* 2009 I, p. 799)], sutartys gali būti sudaromos tik su tomis įmonėms, kurios teikdamos pasiūlymus raštu įsipareigoja sutartį vykdantiems savo darbuotojams mokėti atlygį, kurio dydis ir mokėjimo tvarka atitiktų bent jau kolektyvinės sutarties, kurią įmonei privaloma taikyti pagal [minėtą] įstatymą, nuostatas.

<…>

(6) Jeigu teikiant pasiūlymą nepateikiama kolektyvinių sutarčių laikymosi deklaracija ir ji nepateikiama net ir pareikalavus, pasiūlymas nevertinamas. Jeigu [kompetentinga] tarnyba paskelbia kolektyvinių sutarčių laikymosi deklaracijų <…> pavyzdžius, galima naudoti šiuos pavyzdžius.“

16 LTTG 5 straipsnio „Subrangovai“ 2 dalyje numatyta:

„Kai sutartinėms prievolėms vykdyti pasitelkiami subrangovai, įmonė turi užtikrinti, kad jie laikytųsi 3 ir 4 straipsniuose nurodytų įpareigojimų, ir pateikti perkančiajai organizacijai subrangovų deklaracijas dėl minimalaus darbo užmokesčio ir dėl kolektyvinių sutarčių laikymosi. <…>“

17 LTTG 6 straipsnyje „Įrodymai ir kontrolė“ nustatytos tam tikros konkurso laimėtojo ir subrangovų pareigos, visų pirma dėl dokumentų ir duomenų saugojimo ir pateikimo naudotis, skirtos tam, kad perkančioji organizacija galėtų kontroliuoti, kaip laikomasi LTTG įtvirtintų įpareigojimų.

18 LTTG 7 straipsnyje „Sankcijos“ nustatyta:

„(1) Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi 3–6 straipsniuose įtvirtintų įpareigojimų, perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo sutartyje įtvirtinamas susitarimas, kad kiekvienas pažeidimas esant pažeidėjo kaltei užtraukia 1 % sudarytos sutarties vertės dydžio netesybas; esant keliems pažeidimams netesybų suma negali viršyti 10 % sutarties vertės. Konkurso laimėtojas privalo mokėti pirmame sakinyje nurodytas netesybas ir tuo atveju, jeigu pažeidimą padaro subrangovas, o konkurso laimėtojas apie pažeidimą žinojo arba turėjo žinoti. Jei netesybų suma yra neproporcingai didelė, perkančioji organizacija konkurso laimėtojo prašymu gali ją sumažinti iki tinkamo dydžio. <…>

(2) Perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo sutartyje įtvirtinamas susitarimas, kad tuo atveju, jei konkurso laimėtojas bent dėl didelio neatsargumo pažeidžia 3–6 straipsnių nuostatas, perkančioji organizacija gali nedelsdama nutraukti sutartį dėl rimtos priežasties.

(3) Jei konkurso laimėtojas ar vienas iš subrangovų bent dėl didelio neatsargumo ar pakartotinai pažeidė jam pagal šį įstatymą tenkančius įsipareigojimus, perkančioji organizacija gali pašalinti šį konkurso laimėtoją ar šį subrangovą iš sutarties sudarymo procedūros daugiausia trejiems metams.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

19 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2013 m. balandžio 23 d. Landau miestas Europos Sąjungos mastu paskelbė dviejų dalių viešojo pirkimo konkursą dėl šio miesto pašto paslaugų, konkrečiai kalbant, preliminariajai sutarčiai dėl laiškų, siuntų ir paketų surinkimo, pervežimo ir pristatymo sudaryti. Numatyta sutarties galiojimo trukmė – dveji metai; perkančiajai organizacijai numatyta teisė sutarties galiojimo trukmę pratęsti du kartus, kiekvieną kartą – vieniems metams.

20 Pagal skelbimo apie pirkimą dalyje „Ekonominė ir finansinė padėtis“ esantį III 2.2 punkto 4 papunktį „konkurso laimėtojas turi laikytis [LTTG] nuostatų“.

21 Tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, nebuvo kolektyvinės sutarties, kurioje būtų nustatytas minimalus darbo užmokestis ir kuri būtų privaloma pašto paslaugų sektoriaus įmonėms pagal *AEntG*. Įmonėms taip pat nebuvo nustatyta pareiga mokėti bendrą minimalų darbo užmokestį, nustatytą 2014 m. rugpjūčio 11 d. įstatyme, kuriame reglamentuojamas bendras minimalus darbo užmokestis.

22 Pagrindinėje byloje nagrinėjamo konkurso dokumentų priedas E 6 pavadintas „Pavyzdinė deklaracija pagal LTTG 3 straipsnio 1 dalį“. Šis priedas skirtas tam, kad konkurso dalyviai, teikdami pasiūlymus, galėtų pateikti savo ir savo subrangovų deklaracijas dėl minimalaus darbo užmokesčio.

23 Pavyzdinė deklaracija suformuluota taip:

„Įsipareigoju (-ame):

1. Sutartį vykdantiems darbuotojams mokėti valandinį atlygį (neatskaičius mokesčių), ne mažesnį nei nustatytas pagal atitinkamai galiojantį Federalinės žemės nutarimą dėl minimalaus atlygio nustatymo remiantis [LTTG] 3 straipsnio 2 dalies trečiu sakiniu; ši nuostata netaikoma paslaugoms, kurias teikia besimokantieji profesijos.

2. Rūpestingai pasirinkti subrangovus ir visų pirma patikrinti, ar jų pasiūlymus būtų galima apskaičiuoti remiantis mokėtinu minimaliu darbo užmokesčiu.

3. Jeigu sutartį vykdo subrangovai, darbo jėgą nuomojančios įmonės darbuotojai arba sutartį vykdančiam subrangovui darbo jėgą nuomojančios įmonės darbuotojai, užtikrinti, kad būtų vykdomi LTTG 4 straipsnio 1 dalyje arba LTTG 3 straipsnio 1 dalyje nustatyti įpareigojimai, ir perkančiajai organizacijai pateikti subrangovų ir darbo jėgą nuomojančios įmonės deklaracijas, kuriomis jie įsipareigoja mokėti minimalų darbo užmokestį ir laikytis kolektyvinės sutarties.

4. Saugoti išsamius, patikrinamus dokumentus apie sutartį vykdančius darbuotojus, juos pareikalavus pateikti perkančiajai organizacijai ir darbuotojus informuoti apie tai, kad perkančioji organizacija gali atlikti patikrinimus.“

24 2013 m. gegužės 16 d. rašte *RegioPost* tvirtino, kad pagal LTTG 3 straipsnį reikalaujamos minimalaus darbo užmokesčio deklaracijos prieštarauja viešųjų pirkimų teisei. Prie laiku pateikto savo pasiūlymo ji pridėjo savo pačios parengtas subrangovų deklaracijas. Tačiau nepateikė savo deklaracijos dėl įsipareigojimo mokėti minimalų darbo užmokestį.

25 2013 m. birželio 25 d. elektroniniu laišku Landau miestas suteikė *RegioPost* papildomą galimybę per keturiolika dienų pateikti LTTG 3 straipsnyje nurodytas minimalaus darbo užmokesčio deklaracijas ir kartu nurodė, kad, jeigu *RegioPost* neįvykdys šio reikalavimo, jis atmes jos pasiūlymą.

26 2013 m. birželio 27 d. rašte *RegioPost* pakartojo savo skundą ir nurodė, kad, jeigu pasiūlymas bus atmestas, ji inicijuos konkurso rezultatų peržiūrą.

27 2013 m. liepos 11 d. laiške Landau miestas pranešė *RegioPost*, kad jos pasiūlymas be minimalaus darbo užmokesčio deklaracijų pagal LTTG 3 straipsnį negali būti vertinamas. Tame pačiame laiške jis nurodė, kad 1 pirkimo dalyje sutartis sudaroma su *PostCon Deutschland GmbH*, o 2 dalyje – su *Deutsche Post AG*.

28 2013 m. spalio 23 d. sprendimu *Vergabekammer Rheinland-Pfalz* (Reino krašto-Pfalco viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjanti kolegija) atmetė 2013 m. liepos 15 d. *RegioPost* prašymą atlikti peržiūrą ir, be kita ko, teigė, kad jos pasiūlymas pagrįstai atmestas, nes nepateiktos deklaracijos dėl minimalaus darbo užmokesčio, kurių teisėtai reikalavo perkančioji organizacija.

29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjantis šį ginčą kaip apeliacinė instancija, mano, kad sprendimas dėl šio ginčo priklauso nuo to, ar jis turi netaikyti LTTG 3 straipsnio, nes šis nesuderinamas su Sąjungos teise.

30 Minėtas teismas mano, kad LTTG 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta speciali sąlyga susijusi su sutarties įvykdymu, kuri, remiantis Direktyvos 2004/18 26 straipsniu, teisėta tik tuo atveju, jeigu yra suderinama su Sąjungos teise.

31 Tačiau minėtas teismas teigia negalintis įvertinti šio suderinamumo net ir atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo praktiką, visų pirma į Sprendimą *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189).

32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad kreiptis dėl prejudicinio sprendimo nekliudo tai, kad *RegioPost* yra Vokietijoje įsteigta įmonė, o kiti konkurso dalyviai turi buveinę toje pačioje valstybėje narėje, nes klausimas, ar nacionalinės teisės nuostata turi būti netaikoma dėl jos galimo nesuderinamumo su Sąjungos teise, yra teisinis, kylantis nepaisant viešojo pirkimo konkurso ar jo rezultatų peržiūros dalyvių pilietybės.

33 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės suderinamumo su SESV 56 straipsnio 1 dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad dėl kitose valstybėse narėse negu Vokietijos Federacinė Respublika įsteigtoms įmonėms keliamo reikalavimo mokėti savo darbuotojams didesnį darbo užmokestį, mokamą toje pastarosios valstybės narės vietoje, kur vykdoma sutartis, šios įmonės praranda konkurencinį pranašumą, kuriuo jos naudojasi dėl mažesnių darbo užmokesčių sąnaudų, o toks pranašumas dažnai yra būtinas siekiant kompensuoti Vokietijos teritorijoje įsteigtų įmonių turimus struktūrinius pranašumus ir norint patekti į atitinkamą rinką. Todėl LTTG 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga mokėti minimalų darbo užmokestį yra kliūtis kitose valstybėse narėse įsteigtoms įmonėms, o tokios kliūtys iš esmės draudžiamos pagal SESV 56 straipsnio 1 dalį.

34 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal Sąjungos teisę nedraudžiama taikyti LTTG 3 straipsnio 1 dalies minėtoms įmonėms, jei įvykdytos Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos. Anot šio teismo, šiuo klausimu kyla abejonių.

35 Viena vertus, šis teismas pažymi, kad, nors LTTG 3 straipsnio 1 dalis yra įstatymo nuostata, pagal kurią nustatomas minimalaus darbo užmokesčio dydis, ja neužtikrinama, kad darbdavys darbuotojams mokėtų minimalų darbo užmokestį. Iš tiesų pagal šią nacionalinės teisės nuostatą perkančiajai organizacijai tik draudžiama sudaryti sutartį su konkurso dalyviais, neįsipareigojusiais mokėti minimalų darbo užmokestį darbuotojams, kuriems pavesta vykdyti atitinkamą sutartį.

36 Kita vertus, šis teismas pažymi, kad LTTG 3 straipsnio 1 dalyje numatytas įpareigojimas mokėti minimalų darbo užmokestį susijęs tik su tais konkurso laimėtojo darbuotojais, kuriems pavesta vykdyti atitinkamą sutartį. Tačiau privačią pirkimo sutartį vykdantis darbuotojas negali gauti mažiau socialinės apsaugos negu viešųjų pirkimų sutartį vykdantis darbuotojas.

37 Dėl išvadų, darytinų iš Sprendimo *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189), pažymėtina, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Vokietijos doktrinoje visų pirma tvirtinta, kad šį sprendimą reikia suprasti taip: pagal Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalį nedraudžiama tokia įstatymo nuostata, kaip LTTG 3 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatomas minimalaus darbo užmokesčio dydis, net jeigu jo reikia paisyti tik vykdant viešųjų pirkimų sutartis, nes visuotinio taikytinumo reikalavimas taikomas tik kolektyvinėms sutartims, o ne įstatymo nuostatoms.

38 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia rimtai abejojantis, ar šis požiūris teisingas. Dėl tokios pagrindinės laisvės, kokia yra laisvė teikti paslaugas, jis teigia, jog būtų nelogiška minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalį aiškinti taip, kad pagal ją reikalaujama, jog kolektyvinės sutartys, kuriose nustatytas minimalus darbo užmokestis, būtų taikomos visuotinai, t. y. visiems atitinkamoje ūkio šakoje dirbantiems darbuotojams, nepaisant to, ar jie vykdo privataus, ar viešojo pirkimo sutartį, o įstatymo nuostatų, kuriose nustatomas minimalaus darbo užmokesčio dydis, taikymo sritis gali būti ribojama taikant šias nuostatas tik viešųjų pirkimų sutartis vykdantiems darbuotojams.

39 Minėtas teismas teigia, kad tuo atveju, jei būtų padaryta išvada, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip LTTG 3 straipsnio 1 dalis, kurioje įtvirtintas reikalavimas konkurso dalyviams ir jų subrangovams įsipareigoti mokėti minimalų darbo užmokestį savo darbuotojams, teikiantiems viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, yra suderinama su SESV 56 straipsniu, reikėtų atsakyti į klausimą dėl minėtoje nacionalinės teisės nuostatoje numatytos sankcijos šio reikalavimo pažeidimo atveju, t. y. konkurso dalyvio pašalinimo iš konkurso, suderinamumo su Direktyvos 2004/18 26 straipsniu.

40 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad dėl šio suderinamumo kyla abejonių, nes, nors LTTG 3 straipsnio 1 dalis yra speciali sąlyga, susijusi su sutarties įvykdymu, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 26 straipsnį, direktyvoje nenumatyta, kad tokios specialios sąlygos pažeidimas gali būti pašalinimo iš konkurso pagrindas. Be to, toks pašalinimo pagrindas būtų nesuprantamas, nes klausimas, ar konkurso dalyvis laikysis specialių sąlygų, dėl kurių įsipareigojo, kyla tik sudarius sutartį su šiuo ūkio subjektu. Taigi tai nėra kokybinis atrankos kriterijus, galintis pateisinti konkurso dalyvio pašalinimą.

41 Šis teismas teigia, kad pasiūlymo atmetimas, kai nesilaikoma LTTG 3 straipsnio 1 dalies, grindžiamas neteisėtu motyvu, nes šioje nuostatoje įtvirtinti įsipareigojimai yra tik deklaratyvaus pobūdžio.

42 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ši sankcija nereikalinga, nes vykstant tokiam viešojo pirkimo konkursui, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, LTTG 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas įpareigojimas mokėti minimalų darbo užmokestį yra vienas iš nurodytųjų skelbime apie pirkimą ir specifikacijose, kurių konkurso laimėtojas turi laikytis pagal sutartį, kai ji sudaroma, ir už kurių nesilaikymą LTTG 7 straipsnio 1 dalyje numatytos netesybos.

43 Šiomis aplinkybėmis *Oberlandesgericht Koblenz* (Koblenco aukštesnysis apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar SESV 56 straipsnio pirma pastraipa, siejama su Direktyvos [96/71] 3 straipsnio 1 dalimi, aiškintina taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė nuostata, pagal kurią perkančiajai organizacijai nustatomas imperatyvus reikalavimas sudaryti viešojo pirkimo sutartis tik su tomis įmonėmis, kurios ir kurių subrangovai teikdami pasiūlymus raštu įsipareigoja savo darbuotojams, vykdantiems sutartį, mokėti tik viešiesiems, tačiau ne privatiems pirkimams valstybės nustatytą

minimalų darbo užmokestį, kai toks minimalus darbo užmokestis nenustatytas nei visuotinai taikomuose įstatymuose, nei visuotinai taikomoje kolektyvinėje sutartyje, kuri būtų privaloma viešojo pirkimo procedūros dalyviams ir galimiems subrangovams?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

Ar Sąjungos teisė viešųjų pirkimų srityje, ypač Direktyvos [2004/18] 26 straipsnis, aiškintina taip, kad pagal ją draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip LTTG 3 straipsnio 1 dalies trečias sakinys, pagal kurį privaloma atmesti pasiūlymą, jeigu ūkio subjektas, dar teikdamas pasiūlymą, atskiroje deklaracijoje neįsipareigoja atlikti veiksmų, kuriuos atlikti viešojo pirkimo sutarties sudarymo atveju jis būtų įpareigotas pagal sutartį net ir nepateikęs šios deklaracijos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumo

44 Landau miestas ir Vokietijos bei Italijos vyriausybės teigia, kad pirmasis klausimas nepriimtinas dėl, kaip patvirtino ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tarptautinio elemento nebuvimo pagrindinėje byloje, nes visos pagrindinėje byloje nagrinėjamame viešojo pirkimo konkurse dalyvavusios įmonės įsteigtos valstybės narės, kurioje yra ir perkančioji organizacija, t. y. Vokietijos Federacinės Respublikos, teritorijoje. Nesant tarptautinio elemento, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos išreikšti nuomonės dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos priemonės suderinamumo su Direktyva 96/71 ir (arba) SESV 56 straipsniu. Italijos vyriausybė dėl panašių priežasčių ginčija ir antrojo klausimo priimtinumą.

45 Šiuos prieštaravimus reikia atmesti.

46 Pirmiausia reikia priminti, jog tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė klausimą, remdamasis tam tikromis Sąjungos teisės nuostatomis, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti nacionaliniam teismui išsamų aiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką (žr., be kita ko, *Vicoplus ir kt.*, C-307/09–C-309/09, EU:C:2011:64, 22 punktą).

47 Šiuo klausimu pažymėtina, kad, siekiant nacionaliniam teismui pateikti naudingą atsakymą, pirmąjį klausimą reikia nagrinėti pirmiausia atsižvelgiant į Sąjungos teisės nuostatą, kurioje jis konkrečiai reglamentuojamas, t. y. į Direktyvos 2004/18 26 straipsnį, kuriuo, be kita ko, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai remiasi savo antrajame klausime (pagal analogiją žr. Sprendimo *Rüffert*, C-346/06, EU:C:2008:189, 18 punktą).

48 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, konkrečiai iš *Vergabekammer Rheinland-Pfalz* (Reino krašto-Pfalco viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjanti kolegija) sprendimo, nurodyto šio sprendimo 28 punkte, matyti, kad minėta direktyva taikytina pagrindinėje byloje, nes nagrinėjamo viešojo pirkimo sutarties vertė gerokai viršija tos pačios direktyvos taikymo ribą, kuri tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, buvo 200 000 eurų.

49 Kadangi Direktyva 2004/18 nagrinėjamu atveju taikytina ir suinteresuotieji asmenys, pateikę rašytines pastabas ar dalyvavę Teisingumo Teismo posėdyje, to neginčijo, klausimas dėl vienos iš šios direktyvos nuostatų, šiuo atveju 26 straipsnio, išaiškinimo yra priimtinas, net jeigu jis, kaip šioje byloje, pateiktas nagrinėjant ginčą, kurio visos aplinkybės klostosi tik vienoje valstybėje narėje.

50 Be to, net jei visos šios bylos aplinkybės susiklostė tik vienoje valstybėje narėje, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją išreikšti nuomonę dėl SESV 56 straipsnio, kiek tai leidžia minėtoje direktyvoje numatytas suderinimo lygmuo.

51 Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamos viešojo pirkimo sutarties vertė gerokai viršija tos pačios direktyvos taikymo ribą, konstatuotina, kad šis pirkimas kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą. Taigi jokiu būdu negalima atmesti galimybės, kad kitose valstybėse narėse negu Vokietijos Federacinė Respublika įsteigtos įmonės turėjo intencijų dalyvauti minėtame viešojo pirkimo konkurse, kai apie jį buvo paskelbta, net jei galiausiai nusprendė nedalyvauti dėl savų priežasčių; kai kurių įmonių, įsteigtų valstybėse narėse, kur pragyvenimo lygis ir minimalaus darbo užmokesčio dydis yra gerokai mažesni už esančius Reino krašto-Pfalco federalinėje žemėje, atveju viena iš šių priežasčių galėjo būti aiškiai nustatytas įpareigojimas mokėti šioje federalinėje žemėje nustatytą minimalų darbo užmokestį.

52 Darytina išvada, kad pirmasis klausimas, performuluotas taip, kad pirmiausia būtų susijęs su Direktyvos 2004/18 26 straipsnio išaiškinimu, ir antrasis klausimas yra priimtini.

Dėl esmės

Dėl pirmojo klausimo

53 Atsižvelgiant į pirma išdėstytus svarstymus dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo, konstatuotina, kad pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/18 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiami valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos konkurso dalyviai ir jų subrangovai teikdami pasiūlymus privalo raštu įsipareigoti savo darbuotojams, teikiantiems atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

54 Šiuo klausimu pažymėtina, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip LTTG 3 straipsnis, kiek joje numatytas reikalavimas visiems konkurso dalyviams ir subrangovams įsipareigoti perkančiajai organizacijai mokėti savo darbuotojams, vykdantiems atitinkamo viešojo pirkimo sutartį, įstatyme nustatytą minimalų darbo užmokestį, laikytina „specialia sąlyga, susijusia su sutarties įvykdymu“, ir siejama su „socialinėmis reikmėmis“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 26 straipsnį.

55 Nagrinėjamu atveju ši speciali sąlyga buvo nurodyta ir skelbime apie pirkimą, ir specifikacijose, taigi tame straipsnyje įtvirtinta procedūrinė skaidrumo sąlyga įvykdyta.

56 Be to, iš tos pačios direktyvos 33 konstatuojamosios dalies matyti, kad speciali sutarties įvykdymo sąlyga atitinka Sąjungos teisę tik tada, jei nėra tiesiogiai arba netiesiogiai diskriminuojanti. Neginčijama, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, atitinka šią sąlygą.

57 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinė priemonė, priklausanti Sąjungos lygiu išsamiai suderintai sričiai, turi būti vertinama atsižvelgiant į šios suderinimo priemonės, o ne į pirminės Sąjungos teisės nuostatas (šiuo klausimu, be kita ko, žr. Sprendimo *DaimlerChrysler*, C-324/99, EU:C:2001:682, 32 punktą; Sprendimo *Brzeziński*, C-313/05, EU:C:2007:33, 44 punktą ir Sprendimo *Komisija / Vengrija*, C-115/13, EU:C:2014:253, 38 punktą).

58 Pagal Direktyvos 2004/18 26 straipsnį specialias sutarties įvykdymo sąlygas galima nustatyti, „jei jos atitinka Bendrijos teisę“.

59 Darytina išvada, kad minėtoje direktyvoje specialių sutarties įvykdymo sąlygų sritis išsamiai nereglamentuojama, taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės normas galima vertinti atsižvelgiant į pirminę Sąjungos teisę.

60 Pagal Direktyvos 2004/18 34 konstatuojamąją dalį, nagrinėjant pagrindinėje byloje aptariamos nacionalinės priemonės suderinamumą su Sąjungos teise, reikia išsiaiškinti, ar tais atvejais, kai darbuotojai iš vienos valstybės narės, vykdydami viešojo pirkimo sutartį, teikia paslaugas kitoje valstybėje narėje, priimančioji valstybė komandiruotų darbuotojų atžvilgiu laikosi Direktyvoje 96/71 nustatytų minimalių reikalavimų.

61 Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės poveikio ne Vokietijos teritorijoje įsteigtoms įmonėms, kurios galėjo turėti ketinimų dalyvauti atitinkamame viešojo pirkimo konkurse ir komandiruoti savo darbuotojus į šią valstybę, remdamasis tuo, kad šios įmonės galėjo atsisakyti dalyvauti tame konkurse dėl reikalavimo įsipareigoti mokėti LTTG nustatytą minimalų darbo užmokestį. Todėl reikia išnagrinėti šią nacionalinę priemonę atsižvelgiant į Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalį.

62 Šiuo klausimu konstatuotina, kad tokia nuostata, kaip LTTG 3 straipsnis, turi būti pripažįstama „įstatymo nuostata“, kaip ji suprantama pagal minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos pirmą įtrauką; šioje įstatymo nuostatoje numatyta „minimalaus darbo užmokesčio norma“, kaip ji suprantama pagal tos pačios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos c punktą. Pirma, priešingai nei Žemutinės Saksonijos federalinės žemės įstatyme dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo, nagrinėtame byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189), pačioje nuostatoje – LTTG 3 straipsnyje – nustatytas minimalaus darbo užmokesčio dydis. Antra, tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, nei *AEntG*, nei kitame nacionalinės teisės akte nebuvo nustatytas mažesnis darbo užmokestis pašto paslaugų sektoriuje.

63 Šio pripažinimo negali paneigti aplinkybė, kad atitinkama nacionalinė priemonė taikoma viešiesiems, o ne privatiems pirkimams, nes Direktyvos 96/71 3 straipsnio 8 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtinta visuotinio taikytinumo sąlyga taikoma tik kolektyvinėms sutartims arba arbitražo sprendimams, nurodytiems šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antroje įtraukoje.

64 Be to, kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinę priemonę apima Direktyvos 2004/18 26 straipsnis, pagal kurį esant tam tikroms sąlygoms leidžiama nustatyti minimalų darbo užmokestį viešųjų pirkimų srityje, negalima reikalauti, kad ši priemonė būtų taikoma ne tik konkrečiai sričiai, bet ir apskritai visiems pirkimams, įskaitant privačius.

65 Nacionalinės priemonės taikymo srities apribojimas ir jos taikymas tik viešiesiems pirkimams yra tiesioginė pasekmė to, kad yra Sąjungos teisės normos, taikomos konkrečiai šioje srityje; šiuo atveju tai yra Direktyvoje 2004/18 įtvirtintos normos.

66 Iš to matyti, kad Direktyvos 2004/18 26 straipsnis, siejamas su Direktyva 96/71, leidžia priimančiajai valstybei narei viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo srityje numatyti minimalią apsaugą užtikrinančią privalomą teisės normą, nurodytą šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos c punkte, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, pagal kurią kitose valstybėse narėse įsteigtos įmonės privalo savo darbuotojams, komandiruotiems į priimančiosios valstybės narės teritoriją vykdyti viešojo pirkimo sutarties, mokėti minimalų darbo užmokestį. Ši norma priskirtina prie apsaugos lygio, kuris turi būti užtikrinamas tokiems darbuotojams (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Laval un Partneri*, C-341/05, EU:C:2007:809, 74, 80 ir 81 punktus).

67 Tokį Direktyvos 2004/18 26 straipsnio aiškinimą patvirtina jos supratimas atsižvelgiant į SESV 56 straipsnį, nes šios direktyvos tikslas yra visų pirma įgyvendinti laisvę teikti paslaugas, kuri yra viena iš pagrindinių Sutarties garantuojamų laisvių (pagal analogiją žr. Sprendimo *Rüffert*, C-346/06, EU:C:2008:189, 36 punktą).

68 Be to, iš minėtos direktyvos 2 konstatuojamosios dalies matyti, kad toje pačioje direktyvoje esančios derinimo nuostatos, taikomos viešosioms sutartims, kurių vertė viršija tam tikrą sumą, turi būti aiškinamos remiantis Sutartyje įtvirtintomis taisyklėmis ir principais, tarp kurių yra ir susiję su laisve teikti paslaugas.

69 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog tai, kad pagal nacionalinę teisę dalyviai ir jų galimi subrangovai, įsteigti kitoje nei perkančiosios organizacijos valstybėje narėje, kurioje minimalaus darbo užmokesčio norma yra mažesnė, privalo mokėti minimalų darbo užmokestį, lemia papildomą ekonominę naštą, galinčią neleisti priimančiojoje valstybėje narėje teikti paslaugos ar trukdyti ją teikti arba tokį paslaugų teikimą daryti mažiau patrauklų. Todėl tokia priemonė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, gali būti apribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 56 straipsnį (šiuo klausimu, be kita ko, žr. Sprendimo *Bundesdruckerei*, C-549/13, EU:C:2014:2235, 30 punktą).

70 Tokia nacionalinė priemonė iš principo gali būti pateisinama darbuotojų apsaugos tikslu (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Bundesdruckerei*, C-549/13, EU:C:2014:2235, 31 punktą).

71 Tačiau, kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kyla klausimas, ar iš Sprendimo *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189) 38–40 punktų darytina išvada, kad toks pateisinimas negalimas, nes LTTG 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas minimalus darbo užmokestis taikomas tik viešiesiems, o ne privatiems pirkimams.

72 Į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai.

73 Iš tiesų iš minėtų Sprendimo *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189) 38–40 punktų matyti, kad, nors vertindamas toje byloje nagrinėtą nacionalinę priemonę atsižvelgdamas į SESV 56 straipsnį Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tokia priemonė negali būti pateisinama darbuotojų apsaugos tikslu, jis rėmėsi tam tikrais konkrečiais minėtos priemonės požymiais, kurie akivaizdžiai skiriasi nuo šioje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės požymių.

74 Sprendime *Rüffert* (C-346/06, EU:C:2008:189) Teisingumo Teismas rėmėsi tuo, kad toje byloje buvo nagrinėjama kolektyvinė sutartis, kuri taikoma tik statybų sektoriui, neapima privačių pirkimų ir nepaskelbta visuotinai taikytina. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toje kolektyvinėje sutartyje numatytas darbo užmokesčio dydis viršija minimalaus darbo užmokesčio dydį, kuris šiame sektoriuje taikomas pagal *AEntG*.

75 Tačiau pagrindinėje byloje nagrinėjama priemone reikalaujamas minimalus darbo užmokestis įtvirtintas įstatymo nuostatoje, kuri, kaip minimalią apsaugą užtikrinanti privaloma teisės norma, iš principo taikoma visoms Reino krašto-Pfalco federalinėje žemėje sudaromoms viešųjų pirkimų sutartims, neatsižvelgiant į sektorių.

76 Be to, ši įstatymo nuostata suteikia minimalią socialinę apsaugą, nes tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, nei *AEntG*, nei kitame nacionalinės teisės akte nebuvo nustatytas mažesnis minimalus darbo užmokestis pašto paslaugų sektoriuje.

77 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 26 straipsnis aiškintinas taip, kad pagal jį nedraudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, pagal kuriuos konkurso dalyviai ir jų subrangovai

teikdami pasiūlymus privalo raštu įsipareigoti savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

Dėl antrojo klausimo

78 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/18 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad iš konkurso pašalinami dalyviai ir jų subrangovai, kurie teikdami pasiūlymus raštu neįsipareigojo savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

79 Iš atsakymo į pirmąjį klausimą matyti, jog minėtą 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį nedraudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, pagal kuriuos konkurso dalyviai ir jų subrangovai teikdami pasiūlymus privalo raštu įsipareigoti savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

80 LTTG 3 straipsnio 1 dalyje taip pat numatyta, kad jeigu teikiant pasiūlymą nepateikiama minimalaus darbo užmokesčio deklaracija ir ji nepateikiama net ir pareikalavus, pasiūlymas nevertinamas.

81 Be to, LTTG 7 straipsnyje numatytos sankcijos, taikomos įvairiais atvejais, kai toks įsipareigojimas raštu pridėtas prie pasiūlymo, tačiau jo nesilaikyta vykdant viešojo pirkimo sutartį. Šios sankcijos nereikšmingos nagrinėjant pagrindinę bylą, kuri susijusi su konkurso dalyvio, nepateikusio tokio įsipareigojimo kartu su pasiūlymu, pašalinimu.

82 Nagrinėjamu atveju *RegioPost* buvo pašalinta iš pagrindinėje byloje nagrinėjamos viešojo pirkimo procedūros po to, kai atsisakė prie savo pasiūlymo raštu pridėti įsipareigojimą laikytis reikalavimo mokėti LTTG 3 straipsnio 1 dalyje numatytą minimalų darbo užmokestį.

83 Tačiau pašalinimas iš konkurso nelaikytinas sankcija. Tai yra tik skelbime apie atitinkamą pirkimą nurodyto akivaizdžiai skaidraus reikalavimo, kuriuo siekiama pabrėžti minimalią socialinę apsaugą užtikrinančios privalomos normos, kurią taikyti aiškiai leidžiama pagal Direktyvos 2004/18 26 straipsnį, laikymosi svarbą, pažeidimo, pasireiškiančio tuo, kad teikiant pasiūlymą nepridėti LTTG 3 straipsnio 1 dalyje reikalaujami įsipareigojimai raštu, pasekmė.

84 Kadangi pagal pastarąjį straipsnį nedraudžiama reikalauti raštu įsipareigoti laikytis tokios normos, pagal jį leidžiamas ir minėtas pašalinimas iš konkurso.

85 Tai, kad svarbu laikytis šios minimalią socialinę apsaugą užtikrinančios privalomos teisės normos, aiškiai matyti iš Direktyvos 2004/18 34 konstatuojamosios dalies, kurioje nustatyta, kad tuo atveju, jei nesilaikoma nacionalinėje teisėje numatytų įsipareigojimų, be kita ko, susijusių su darbo sąlygomis, valstybės narės tokį nesilaikymą gali vertinti kaip sunkų nusižengimą arba kaip atitinkamo ūkio subjekto profesinio elgesio taisyklių pažeidimą, kuris gali turėti įtakos pašalinant šį ūkio subjektą iš viešosios sutarties sudarymo procedūros.

86 Be to, konkurso dalyviams ir prireikus jų subrangovams taikomo reikalavimo įsipareigoti mokėti LTTG 3 straipsnio 1 dalyje numatytą minimalų darbo užmokestį privalomumas nereikšmingas, nes šie asmenys gali tik užpildyti iš anksto paruoštas formas.

87 Kad ūkio subjekto pašalinimas iš viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros, kaip numatytasis LTTG 3 straipsnio 1 dalyje, yra tinkamas ir proporcingas, matyti iš to, kad šioje nuostatoje aiškiai numatyta, jog pašalinimas taikomas tik tuo atveju, jei atitinkamo ūkio subjekto paprašoma prie pasiūlymo pridėti tokį įsipareigojimą, tačiau jis atsisako tai padaryti, kaip nutiko pagrindinėje byloje.

88 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 26 straipsnis aiškintinas taip, kad pagal jį nedraudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad iš konkurso pašalinami dalyviai ir jų subrangovai, kurie teikdami pasiūlymus raštu neįsipareigojo savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

89 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. **2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo, iš dalies pakeistos 2011 m. lapkričio 30 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1251/2011, 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį nedraudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, pagal kuriuos konkurso dalyviai ir jų subrangovai teikdami pasiūlymus privalo raštu įsipareigoti savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.**

2. **Direktyvos 2004/18/EB, iš dalies pakeistos Reglamentu Nr. 1251/2011, 26 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį nedraudžiami tokie valstybės narės regioninės valdžios institucijos teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad iš konkurso pašalinami dalyviai ir jų subrangovai, kurie teikdami pasiūlymus raštu neįsipareigojo savo darbuotojams, kuriems bus pavesta teikti atitinkamo viešojo pirkimo sutartyje nurodytas paslaugas, mokėti šiuose teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.**

Parašai.